

درگفت وگوبا حجت الاسلام والمسلمین احمد مبلخی رئیس دانشگاه مذاهب اسلامی بررسی شد

نظریه بازسازی فقه بر اساس تنويع اجتهاد

محمد علی ندائی

اواخر سال ۸۷ بود که مجلس شورای اسلامی ماده‌ای را تصویب کرد که براساس آن زوجه از اموال غیر منقول زوج هم ارث می‌برد. این مصوبه موجب شد حضرت آیت‌الله... سبحانی از مراجع تقلید با نگرش نامه‌ای خطاب به دکتر علی لاریجانی رئیس مجلس از تصویب چنین ماده‌ای انتقاد کند. هر چند انتقاد، مراجع از مصوبات مجلس امری سابقه‌ای نبود اما این انتقاد، مبنایی و مبتنی بر منطقی بود که قلمرو فقه و قانونگذاری را در عین هم راستایی متفاوت می‌دانست. منطق آیت‌الله... سبحانی در این اعتراض این بود که اولاً قلمرو فقه و قانونگذاری جداست ثانیاً این تفکیک و مرزبندی باید توسط مجلس رعایت شود و ثالثاً به نظر این مرجع تقلید این مرزبندی در مورد تصویب ارث بردن زن از اموال غیر منقول مرد رعایت نشده بود.

مهم‌ترین دلیل ایشان برای این تفکیک این بود که «قانونگذاری ۲ مرحله دارد: ۱- تبیین حکم شرع از کتاب و سنت و این بر عهده فقیهان اسلام است. ۲- تصویب قوانینی در مسائل اجتماعی و اقتصادی و سیاسی در حدود قوانین شرع، که این وظیفه نمایندگان محترم است.»

به نظر آیت‌الله... سبحانی: «اقلیت و اکثریت در جایی معتبر است که مشروعیت آن را فقیهان امضا کرده، آن گاه در اجرای آن به اکثریت آرا مراجعه می‌شود و اما مسائلی که مربوط به خود شرع است، در آن جا اقلیت و اکثریت، فاقد اعتبار است و مسئله ارث زوجه از زمین و یا تساوی دیه زن و مرد، از مسائل فقهی است که باید در آن به فقها مراجعه کرد و از صلاحیت مجلس کاملاً بیرون است.»

رئیس مجلس نیز با پذیرش غیر مستقیم این مطلب، در پاسخ نامه ایشان نوشت: «شورای محترم نگهبان در مورد موضوع ارث زن از زمین، از محضر مبارک مقام معظم رهبری استفتاء نموده و مجلس شورای اسلامی

عین فتوای معظم له را به صورت قانون تصویب کرده است.» همین مسایل موجب شد تا مجلس شورای اسلامی دفتر تحقیقات فقهی خود را تاسیس کند و مسئولیت آن را به حجت الاسلام والمسلمین مبلخی بسپارد. این انگیزه سبب شد تا قلمرو فقه و قانونگذاری را درگفت وگوبا ایشان دنبال کنیم هر چند استاد مبلخی با طرح نظریه جدید «تنويع اجتهاد» از زاویه‌ای دیگر به موضوع پرداخت و فارغ از این مسائل و فرائض آن رویکردی جدید را مطرح کرد. حجت الاسلام مبلخی سال هاست درس خارج فقه تدریس می‌کند و به عنوان رئیس دانشگاه مذاهب اسلامی و پیش از آن با عنوان رئیس پژوهشگاه مجمع تقریب مذاهب اسلامی حضور فعالی در عرصه تقریب داشته و دارد.

وی در این گفت وگو ابتدا از امکان و ضرورت تنويع اجتهاد سخن گفت و فایده و کارکرد آن را توضیح داد. به عقیده وی تحول در فقه از طریق تنويع اجتهاد که امری است مغفول، میسر است. بنابراین برای پاسخگویی فقه در عرصه‌های مختلف از جمله قانونگذاری باید اندیشه تنويع اجتهاد مورد توجه قرار گیرد. بر پایه این نظریه می‌توان اجتهاد معطوف به قانونگذاری را برای کارآمدی قوانین مطرح کرد و پی گرفت.

